

ŽUPA KAO NAROD SVJEDOKA

Andrija Vrane

I. MJESTO LAIKA U CRKVI

1.1. Uvod

Vraćajući se nedavno s jednog sprovoda iz Varaždina u Zagreb, u kolima sam povezao i jednu liječnicu, katolkinju, udanu ženu. Nakon poduzetog razgovora zapita me: „Zašto toliki svećenici skliznu u razgovor o cijenama i sportu, a ne u svoju 'struku'?" Pitanje je ostalo bez odgovora. Ali, meni je dalo povoda za razmišljanje. Sigurno ljudi imaju pravo na to da svećenik bude u svojoj tematici „doma”. No, ponekad imam dojam da samo svećenici moraju u religioznom biti „doma”. Pitanje ove liječnice pokazuje da kod laika postoji ozbiljno zanimanje da ne budu oni samo u ekonomiji i sportu „doma”.

I da ispričam što prekjučer čuh u jednoj obitelji u Dugom Selu. Razgovarali smo o Malom tečaju¹ na koji treba poći muž, pa mi žena (za jednog drugog čovjeka) veli: „Miško je drugi čovjek nakon Tečaja. K njemu moj muž ode na razgovor kao kakvom svećeniku” (Taj Miško je laik).

Čini mi se da bih time mogao orisati razmišljanje o ovoj temi: „Župa, kao narod svjedoka”. Očito se ne misli da je samo župnik svjedok u župi. Iz naslova proizlazi da tu ulogu ima

i narod. To me to više okupira jer pišem iz župe, gdje je nekad bila masa svijeta u crkvi i župa je uvijek imala svećenika. Petnaest sam godina na toj župi. Ispitavši uzroke, ustanovio sam i to da pastoral nije uvažavao dovoljno ulogu naroda Božjega. Zato bih u ovom razmišljanju dotaknuo pitanje pastora u župnim strukturama, odnosno pitanje uloge i mjesta laika u Crkvi.

1.2. Laici u Crkvi

Tema je, čini se, postala vrlo aktualnom. Simpozij evropskih biskupa, održan od 7. do 14. X. 85, ozbiljno se pozabavio tim pitanjem, govoreći o evangelizaciji Evrope danas. Zatim Sinoda biskupa u Rimu, sagledavajući obnovu Crkve dvadeset godina poslije II. vatikanskog koncila, ponovo je istaknula i naglasila ulogu laika u Crkvi. Nagoviještena je i priprema se iduća Sinoda biskupa godine 1987, koja je sva posvećena upravo tom pitanju. A za nas će biti korisno proučiti to, jer se i u Zagrebačkoj biskupiji započinje pripremati dijecezanska Sinoda. A nije li nam i provedena anketa među mla-

¹ Trodnevni tečaj na kojem se ide na ono bitno u kršćanstvu, a kojeg vodi ekipa laika i svećenika s ciljem da vjernici postanu svjedoci.

dima za Susreta mladih u Zagrebu, prigodom Međunarodne godine mladih, 26. X. 85, također rekla neke stvari. Dobro bi bilo sjetiti se i nekih zahtjeva „Katehetskih škola”, jer one okupljaju od 200–300 ljudi koji se isključivo bave evangelizacijom i katehizacijom.

Nakon pregleda tih događaja i kretanja pokušat ću u drugom dijelu objasniti i protumačiti osnovne pojmove naše teme: župa, svjedočenje, Crkva, Narod Božji, na temelju dokumenata II. vatikanskog sabora i tako, barem djelomično odgovoriti na pitanje: TKO SI TI, Narode Božji? A zatim ćemo pogledati ŠTO RADI taj Narod, koje su mu službe, koju ulogu su imali laici u Crkvi tokom povijesti, a koju imaju danas, i što znači svjedočiti?

Iza toga bih u trećem dijelu iznio smjernice naših biskupa u dokumentu za katehizaciju „Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri”, a zatim na kraju jedno iskustvo kako se postaje svjedokom kroz Mali tečaj – Kursiljo. Toliko o pregledu ovog razmišljanja.

1.3. Simpozij evropskih biskupa

Pogledajmo što Simpozij evropskih biskupa kaže! Kardinal Godfried Danneels, nadbiskup Mechelen–Brüssela, sažimajući perspektive za rad na evangelizaciji Evrope tvrdi da „za župu nije više dovoljan teritorij nego grupa”.² A on je sudjelovao u tajništvu za pripremu tog Simpozija koji se pripremao tri godine. „Evropi je potrebno drugo naviještanje Evanđelja”, izlagao je Danneels. „Iako su mnoge vrednote modernoga društva kršćanskog porijekla one su danas laicizirane ili naturalizirane, tj. smatraju se ljudskim pravima, potpuno bez veze s Bogom. U krajnjoj liniji, gledajući ateizam na Istoku i onaj na Zapadu, ovaj drugi je opasniji, jer, ako je na Istoku nametnut, na Zapadu je to „nezainteresiranost”, „teoretsko i praktično nijekanje Boga, ili ona duhovna tromost koja je uvijek postojala i s kojom se i sam Krist sukobio”. Što je dakle Crkvi potrebno? – postavio je pitanje Danneels. Crkvi je potrebno „čvrsto i zdravo filozofsko razmišljanje, veliko nastojanje da ponovo poveže veze između vjere i kulture, da revalorizira „razloge vjerovanja” i pučku pobožnost, da nanovo ozdravi velike

vrednote zapadnog humanizma... Postoji samo jedan lijek, a to je otkriti stvarnost milosti i svemogućnosti Božje riječi i isto tako upirati se na ono novo što u Crkvi nastaje, kao što su crkveni pokreti, ponovno buđenje nekih vjerskih redova, osnivanje novih redovničkih zajednica. Isto tako valja revalorizirati ulogu župe i vezu između nje i svih crkvenih stvarnosti. Jedino povratak ovim vrednotama – dodao je kardinal – može Evropu izliječiti od postepenog trovanja.”

Ovu završnu misao nastavio je kardinal Ugo Poletti, predsjednik Talijanske biskupske konferencije. On je posebno istaknuo korisnost sve tješnje suradnje između tradicionalnog ustrojstva župe i novosti koje pokreti donose. Ti pokreti, po njegovu mišljenju, predstavljaju onu izvornost i živahnost što odgovara potrebama modernih doba; to su značajke koje, iako mogu stvoriti probleme u organizacijskoj strukturi Crkve, u svakom slučaju valja iskoristiti.³

A kardinal Basil Hume, nadbiskup Westminstera i predsjednik Evropske BK, čovjek koji je vodio cijeli Simpozij, u zaključnoj riječi izložio je sljedeće: „Crkva je zajednica u Duhu Svetom, koinonia. Što se mene tiče, taj smo vid Crkve ovog tjedna zajednički doživjeli: iskustvo jedne Crkve koja tako različite aspekte u sebi sjedinjuje. Mi, kršteni, pozvani smo da na tom zajedništvu imamo udjela. Pozvani smo da i prema drugima budemo *svjedoci*, i to dijeljenjem vlastitog iskustva... Biti zajednica i drugima dati o tom svjedočanstvo, spada bitno u jedan te isti poziv kako ga je već Isus Ivanovim učenicima formulirao: 'Dođite i vidite'!

Izvan sumnje je da mnogi katolici ne misle tako. Oni nalaze i ljube Isusa Krista u Crkvi, ali su previše navikli smatrati se članovima jedne Crkve koja svoj izražaj nalazi u vidljivoj instituciji. Oni promatraju više–manje Zapovijedi, pohađaju nedjeljom misu i primaju, više–manje, redovito i s nutarnjom pobožnošću sakramente. Presudno je da mi njima pokušamo jednostavnim jezikom i s puno primjera pokazati,

² *L'Osservatore Romano*, br. 43, od 23. X. 1985, str. 7.

³ *AKSA*, br. 42/85, str. 7b.

što stvarno znači biti kršćanin; svjedok ljubavi Božje i navjesticatelj radosne vijesti.

1.4. Biti kršćanin

Ljudi razumiju djela bolje nego apstraktne misli. Kako da objasnim čovjeku, što znači biti dionikom tog zajedništva u Duhu Svetom i stvarnim katolikom u današnjem svijetu? Kako može Crkva djelotvorno biti znak jedinstva, pravde, mira i ljubavi? Ona mora biti *яфывтurf* koja drugima govori, ali ih i sluša; zajednica u kojoj svatko ima odgovornost i može se osloniti na pomoć drugoga. Drugim riječima: dijalog, suodgovornost i služenje.⁴

I Johannes Schasching, profesor Gregoriane u svom sociološkom predavanju istaknuo je važnost novijih pokreta u Crkvi kao i tajnik CELAM-a, Dario Castrillon Hoyos, koji je sažeo svoje izlaganje u izjavu: „Mi u Južnoj Americi polazemo nadu u male, bazične zajednice”, kako nam reče biskup Škvorc, sudionik tog Simpozija, u svom izlaganju suradnicima Malog tečaja 10. 11. 85.

Riječi koje se najviše ponavljaju jesu: zajedništvo, iskustvo, grupa..., dakle više stvari srca nego racionalne postavke. Prije nego pogledamo zaključke Sinode biskupa 85. u Rimu, pogledajmo što su već u odgovorima na listu pitanja koja su razaslana kao materijal za pripravu Sinode, iznijele pojedine Biskupske konferencije. Srž tih pitanja bila je: „Kako prema duhu i slovu II. vatikanskog sabora napredovati prema novom načinu ponašanja i djelovanja u Crkvi?”

Najpozitivniji fenomen u Crkvi nakon Koncila, kažu engleski biskupi, pojačano je i produbljeno, aktivno i odgovorno sudjelovanje laika u evangelizatorskom djelovanju Crkve, što osobito dolazi do izražaja u „konzultativnim procesima” putem dijecezanskih anketa. Takve su konzultacije engleski biskupi proveli i tijekom pripremanja za izvanrednu sinodu. Po mišljenju engleskih biskupa, najznačajniji su plodovi Koncila aktivno uključivanje Crkve u ekumenski pokret i stvaranje sve boljih uvjeta za izmirenje s drugim kršćanima, zajednička stajališta katoličkih biskupa i drugih predstavnika Crkve o moralnim i socijalnim pitanjima, inter-

konfesionalni susreti po župama i osnivanje molitvenih i studijskih grupa.

1.5. Uloga laika u Crkvi

U tri od četiri poglavlja svog izvještaja, engleski biskupi govore o ulozi laika u Crkvi. Tu čitamo da je nakon Koncila porasla svijest o zajedništvu naroda Božjega u smislu porasta svijesti o zajedničkom kršćanskom dostojanstvu, o potrebi raspodjele odgovornosti, razmjene iskustava i suradnje u župnim i biskupijskim vijećima. Posebnu važnost engleski biskupi poklanjaju važnosti djelovanja mnogobrojnih grupa za pravdu i mir u svijetu i naglašavaju potrebu suradnje sa siromašnima i zapostavljenima. Danas bi u evangelizaciju naročito trebalo uključiti vjernike—znanstvenike i laike koji se angažiraju u javnom i političkom životu, kažu engleski biskupi. Oni inzistiraju na nastavljanju i proširivanju dijaloga sa „svijetom”, jer su evangelizacija i čitanje „znakova vremena” najuže povezani. Nužno je konfrontirati Evandjelje s konkretnim situacijama kakve se pojavljuju u današnjim društvima. Do takve konfrontacije, a bez nje nema djelotvorne evangelizacije, još uvijek ne dolazi, kažu biskupi. Oni i od crkvenog učiteljstva očekuju više dijaloga s mjesnim crkvama, i kao primjer za „dijaloški stil” rada učiteljstva, navode način izrade pastirskog pisma o miru u svijetu BK SAD.⁵

1.6. Sinoda o Koncilu o laicima

Osvrnimo se sada kratko na prošlu Sinodu, izuzetnu Sinodu, sazvanu prigodom 20. obljetnice II. vatikanskog koncila. Od 24. XI. do 8. XII, razmatralo se koliko je Koncil prihvaćen i proveden u životu. Nadbiskup Bruxellesa Danneels, kojeg je Papa imenovao glavnim relatorom Sinode, na temelju 95 od 136 mogućih odgovora na upitni arak za tu Sinodu koji su prispjeli u Rim, sažeo je sve u četiri glavne teme o kojima je 165 sinodalnih otaca raspravljalo. To su: 1) Crkva kao misterij u svom pozivu na svetost, 2) Potreba potpunijeg

⁴ *L'Osservatore R.*, br. 43 od 23. X. 85, str. 7.

⁵ *AKSA*, br. 49/85, str. 6b.

upoznavanja II. vatikanskog koncila, osobito na izvorima: riječi Božjoj, liturgiji i službi ljudima; osobito siromašnima, 3) Bogatstvo Crkve pod vidom „zajedništva” treba ponovo otkriti i 4) Crkva mora nastaviti dijalog sa svijetom.⁶ Slijedili su pojedini izvještaji od kojih ću samo neke spomenuti. Haitiski biskup Francois Gayerot zalagao se svojski da Sinoda treba crkvene „bazične zajednice” kao privilegirana mjesta na putu Crkve.⁷

Na 11. plenarnoj sjednici kardinal F. Arinze (predsjednik Tajništva za nekršćane), izlažući zaključke engleske A-grupe reče: „Ključni pojam *communio* mora se odražavati u struktura i odnosima unutar Crkve, naglašavajući važnost laičkih organizacija.”⁸

Predzadnjeg dana na 14. plenarnoj sjednici (6. XII.), na intervenciju slušatelja bilo je izjavljeno: „Nadamo se da će skora Sinoda o laicima moći produbiti mogućnost većeg sudjelovanja laika u ustrojstvu same Crkve.”

Sinoda je bila izuzetna i po tome što su sami sinodalni oci izdali na kraju dokument, pod naslovom „Poruka narodu Božjem” u kojem stoji doslovce ovo: „... Svaki i svaka od nas krštenika, već prema svom položaju u svijetu i u Crkvi, prima poslanje naviještanja Radosne vijesti spasenja za čovjeka u Isusu Kristu. Svaki i svaka pozvani su, dakle, da izvršavaju svoju odgovornost. Jednako je tako svaka zajednica pozvana da produbljuje konkretne zahtjeve otajstva Crkve i njezina zajedništva... Smionost i razbor, što ih danas zahtijeva evangelizacija svijeta, mogu svoje svjetlo i svoj dinamizam dobiti od II. vatikanskog koncila.” Na kraju „Poruke” sinodalni oci pozvali su sve katolike da se zauzeto pripremaju u svim mjesnim Crkvama za Sinodu o laicima 1987. godine: „To bi trebao biti odlučujući korak da svi katolici prihvate milost II. vatikanskog koncila.”⁹

1.7. Sinoda o laicima

Spomenut ćemo sad još radni nacrt s pitanjima za iduću Sinodu o laicima koji se naziva *Lineamenta*. Tako ćemo moći vidjeti kako se naša tema „Župa kao narod svjedoka” nalazi u žarištu crkvenog kretanja danas. Treći dio tog dokumenta nosi naslov „Svjedoci Kristovi u svi-

inicijative

jetu”. Od temeljne je važnosti za obavljanje misije u Crkvi i u svijetu da laici imaju svijest poziva kojim ih Gospodin zove da sudjeluju u izgradnji Božjeg kraljevstva u svijetu. Taj poziv na apostolat snažno je naglašen u koncilskom dokumentu (AA br. 33). Taj poziv se ukorijenjuje u sakramentima koji vjernike suobličuje Kristu svećeniku, proroku i kralju, te time osposobljava vjernike da sudjeluju u spasenjskoj misiji Crkve. Ovamo dolaze još ulivene kreposti te darovi Duha Svetoga. Sve to tvori živi unutarnji poziv na apostolat u Crkvi. Poziv na apostolat sastavni je dio kršćanskog poziva kao takvog. On zahvaća sve krštenike, nitko od njega nije isključen, makar i ne pripada nekom pokretu, grupi, zajednici ili slično. Nikoga nitko ne može zamijeniti. Obavljanje pak ovog poziva prolazi kroz različite okolnosti osobne, obiteljske, društvene, kroz različite situacije povijesne, kulturne i druge. Otud je od važnosti da laici znaju razabirati „znakove vremena” i iz njih razaznavati što u pojedinim situacijama očekuje Bog koji djeluje u povijesti i u njoj izgrađuje svoje kraljevstvo. Sadržaj laičkog poslanja određen je služenjem Crkvi i služenjem svijetu u kojima su podjednako članovi. Pripadnost Crkvi je temelj koji osposobljava i angažira laike da na svoj način i prema svojim mogućnostima sudjeluju u spasiteljskoj misiji Crkve naviještanjem riječi Božje, celebracijom i služenjem ljudima u Kristovoj ljubavi.¹⁰

To je otprilike situacija i smjernice u evropskoj i univerzalnoj Crkvi što se tiče laika i njihova svjedočenja.

1.8. Laici u našem razmišljanju

I kod nas se stvari kreću. Na Katehetskoj ljetnoj školi u Đakovu 1980. godine, već je prof. Benvin govorio, kad je bilo govora o ulozi obitelji u katehezi da bi trebalo na duge staze raditi s odraslima u sklopu svakog sakramenta inicijacije koji se slavi u dotičnoj obitelji (krst,

⁶ Herder Koresspodenz 1/86, str. 35.

⁷ Isto.

⁸ AKSA, br. 50/85, str. 11b.

⁹ *L'Osservatore R.*, orig. lat., 8. XII. 1985.

prva ispovijed i pričest, krizma, vjenčanje), ali, osim toga, nužan je rad izravno s odraslima. „Moramo računati i na rad s odraslima izravno, bilo pojedinačno, bilo u mogućim skupinama i zajednicama, s ciljem da se s njima provodi egzistencijalna inicijacija u kršćanstvo, da se uvode u ono u što je Krist uveo apostole, makar na trenutke i on imao skromne i djelomične uspjehe. Tako zamišljena inicijacija moguća je samo uz uvjet iskrena unutrašnjeg obraćanja Bogu i Kristu, tj. ako određeni katehetski postupak poprimi značaj katekumenata. U tom vidu nastaju u suvremenoj Crkvi razni pokreti vezani uz „manje zajednice” kakve su one neokatekumenske, Malog tečaja (Kursiljo), bračnih vikenda... Bez ustrajnog katehetskog i katekumenskog rada neće pastoralni radnici, pastiri i katehete, ni dugoročno imati vidnijih rezultata.”¹¹

Uz to samo da još spomenem: na prošloj Katehetskoj ljetnoj školi u Sarajevu najveći broj kateheta i katehistica javio se u radnu grupu koja je imala temu: Rad s odraslima (njih 65). Možda nam i to može biti znak gdje su potrebe danas i kamo treba postaviti naglaske u pastoralu. A to očekuju i naši mladi, što se može zaključiti po anketi provedenoj pred Susret mladih u katedrali u Zagrebu 26. X. 85. „Smijemo od odraslih očekivati veću vjerodostojnost svjedočenja poštenog i pravog kršćanskog života, a hatjeli bismo i sami ozbiljno shvatiti da smo i mi Crkva, a ne samo objekt djelatnosti te Crkve, a želimo da nam se omogući da u toj Crkvi istinski sudjelujemo u njenom životu.”¹²

Kad smo tako vidjeli aktualnost pitanja uloge laika u Crkvi, smjernice i očekivanja univerzalne, evropske i naše Crkve, prelazim na drugi dio ovog razlaganja u kojem želim posvijetliti osnovne pojmove naše teme: svjedočenje, Crkva i narod Božji, pa da iz dokumenata II. vaticanskog koncila odgovorimo na pitanje: Tko si ti, narode Božji?

II. SVJEDOČENJE, ŽUPA, NAROD BOŽJI

2.1. Svjedočenje

Podimo od pojma *svjedočenje!*

Krist je svojim učenicima naložio da što u

skrovitosti čuju neka s krovova propovijedaju (Mt 10,27), a u Ivanovom evanđelju stoji: „Uistinu, tko god čini zlo, mrzi svjetlost i ne dolazi k svjetlosti, da se ne razotkriju djela njegova; a tko čini istinu, dolazi k svjetlosti, nek bude bjelodano da su njegova djela u Bogu učinjena” (Iv 3,20–21).

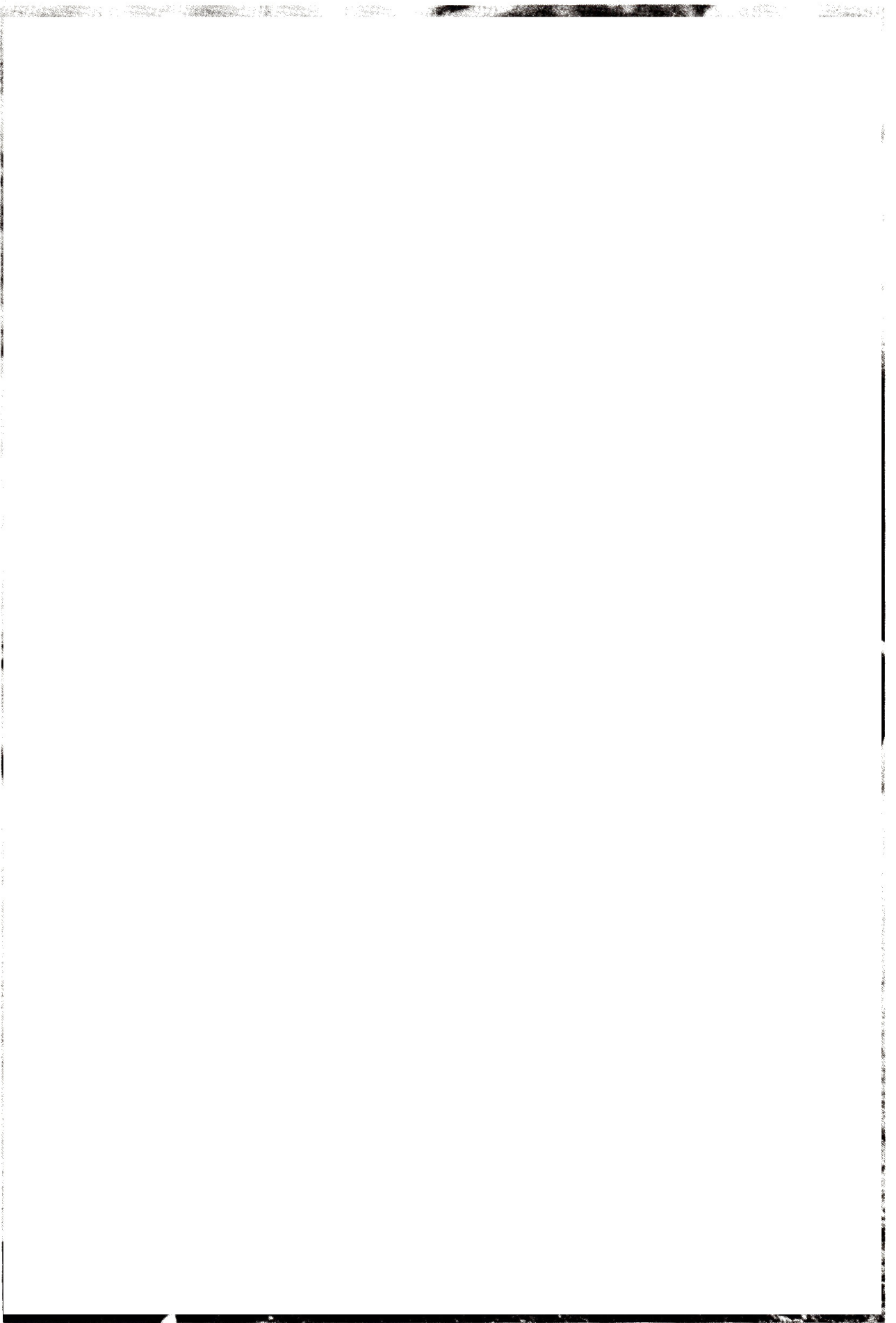
Svjedočiti ne znači samo drugima nešto saopćiti nego i njima dati garanciju, dati sigurnost da je ono što je saopćeno istina, da je to vrijedno i odlučujuće. Slušatelj ne poznaje činjenice izravno niti iz svojeg iskustva. Svjedok mora osvjedočiti slušaoca svojom vlastitom osobom, vlastitom karizmom, osobnim životom.

Svjedočanstvo i posvjedočenje! To je srž priznavačke vjere. Te riječi preuzete su iz pravnog jezika. Imaju sudski karakter. Tako ih susrećemo već u Novom zavjetu: u zapovijedi poslanja kod Luke, u Djelima apostolskim i u Otkrivenju. Govore o izjavi koja obavezuje pred sudom o onome što je netko doživio i o čemu može autentično izvijestiti. I svjedok vjere stoji pred sudom svijeta. On je obavezan posvjedočiti. Ljudi zahtijevaju svjedočenje. Imaju pravo na to. Jer vjera je izazov i za sam razum, izazov zdravom razumu u odlučujućim pitanjima života, izazov svijetu koji sebe želi sam dovesti do savršenstva, a to ne može. Svjedok mora dati opravdanje nade koja je u njemu (1 pt 3,15), i koja nije iskustvom zamagljena. Ali, time još nije sve rečeno o njegovu svjedočenju. On, naime, stoji u jednoj većoj tajni istinitog i vjernog svjedoka (Otk 1,5; 3,15), koji „pred Poncijem Pilatom povjedoči lijepo svjedočanstvo” (1 Tim 6,13; usp. Iv 18,17). Zato njegovo svjedočanstvo mora biti prožeto Isusom Kristom. Ono mora izjaravati onu sigurnost pobjede koja je izlazila iz Raspetoga i Uskrsloga, ali daje iskusiti i nemoć vjere pred moćnicima ovoga svijeta. Zato kršćanin koji svjedoči, ne svjedoči nigdje sam za sebe, nego za stvar Isusovu, ne zastupa više ovo ili ono mišljenje, nego osobu Isusa Krista, ne pripada više ovoj ili onoj partiji, nego Crkvi u kojoj Krist i njegovo

¹⁰ AA, 10.

¹¹ *Rast vjere i obitelj*, Zbornik radova, izdaje Katehetsko vijeće pri BKJ, str. 230. i 231.

¹² *Glas Koncila*, br. 45. od 10. XI. 85, str. 9. i 11.

poslanje živi. Kao što i prvi svjedoci (martyrs), nisu više bile privatne osobe, nego zastupnici Crkve (spisi svjedoka vrijedili su kao dokumenti Crkve), tako su svi svjedoci vjere, s kojom se identificiraju sa svjedočanstvom Isusovim, izdignuti iz privatnosti. Oni su Crkva i podvrgnuti su još samo Gospodinu.

Imajmo to na umu kad razmišljamo dalje o župi, Crkvi i narodu Božjem kao svjedoku.

2.2. Župa

Zakonik kanonskog prava definira župu ovako: Svaka se mjesna Crkva dijeli na župe (usp. kan. 374,1), kao osnovne pravno-samostalne jedinice za obavljanje poslanja što ga je Krist dao Crkvi u nalog. Zakonik definira župu kao određenu i za stalno uspostavljenu zajednicu vjernika u mjesnoj Crkvi čija je pastoralna briga povjerena, pod vlašću dijecezanskog biskupa, župniku kao njezinom vlastitom pastiru.¹³ A dekret *Christus Dominus* u br. 30 kaže: „U toj svojoj dušobrižničkoj djelatnosti neka župnici sa svojim pomoćnicima tako ispunjavaju svoju službu naučavanja, posvećivanja i upravljanja da se vjernici i župne zajednice uistinu osjećaju članovima biskupije i opće Crkve; neka stoga surađuju i s onima koji se bave djelima koja prelaze župne granice, da bi tako dušobrižništvo u biskupiji bilo jedinstveno i što uspješnije... Ako župnici ne mogu svojim djelovanjem zahvatiti neke skupine osoba, neka pozovu sebi u pomoć druge, pa i laike da im pomognu u apostolatu” (CD 30,1). Vidjeli smo da je župa određeni dio biskupije, ona nadalje „katakad predstavlja vidljivu Crkvu” (SC 42), „u nju se ucjepljuje” (AA 10). Pokušat ću sada dati definiciju te Crkve, više opisnu. Crkva je najprije otajstvo (tajna, misterij) Božje ljubavi koje se objavljuje i djeluje (GS 45), ona je zajednica (saziv) vjerujućih u Kristu (LG 2) koji su se kroz sakramente našli u ljubavi Kristovoj (UR 4), obdarena učiteljstvom (GS 50) i predvođena hijerarhijom na putu prema eshatonu (LG 8).

2.3. Narod Božji

Ona je „mistično Tijelo Kristovo” (LG 7–8), narod Božji (LG 9–13) i kao znak spasenja nu-

di svim ljudima Kraljevstvo Božje (LG 48, GS 45). Za našu temu je važno da поближе vidimo taj vid Crkve. Što se misli pod izrazom „narod Božji”? Važnost ovoga proizlazi i iz toga što je građa o „narodu Božjem” stavljena već u II. poglavlje najvažnije konstitucije o Crkvi *Lumen Gentium*. U br. 9 stoji: „U svako je vrijeme i u svakom narodu Bogu ugodan svatko tko ga se boji i čini pravdu (usp. Dj 10,35). Ipak je Bog htio posvetiti i spasiti ljude ne pojedinačno, bez ikakve veze među njima, nego je htio od njih učiniti narod koji bi ga uistinu priznavao i vjerno mu služio. Zato je izabrao izraelski narod za svoj narod, s njim napravio savez i postupno ga poučio očitujući mu u njegovoj povijesti sebe i svoje osnove i posvećujući ga za sebe. Sve se to dogodilo kao priprava i slika onoga novoga savršenoga saveza koji se imao učiniti u Kristu, i one punije objave koja je imala biti dana po samoj utjelovljenoj Božjoj riječi. „Evo dolazi vrijeme, kaže Gospodin, kad ću učiniti s kućom Izraelovom i s kućom Judinom nov ugovor... Staviti ću zakon svoj u srce njihovo i upisati ga u pamet njihovu, i ja ću biti njihov Bog i oni će biti moj narod... Jer će me poznati svi, od najmanjega do najvećega, kaže Gospodin” (Jer 31,31–34). Taj novi ugovor ustanovio je Krist, to jest novi savez u svojoj krvi (usp. 1 Kor 11, 25), pozivajući iz Židova i pogana narod koji bi bio jedan ne po tijelu, nego po uhu, i bio novi Božji narod. Jer oni koji vjeruju u Krista, budući da su ponovno rođeni, ne iz raspadljivoga sjemena, nego iz neraspadljivoga, po riječi živoga Boga (usp. 1 Pt 1,23), ne iz tijela, nego iz vode i Duha Svetoga (usp. Iv 3,5–6), čine napokon „izabrani narod, kraljevsko svećenstvo, sveti narod, puk koji pripada Bogu... koji nekoć nije bio narod, a sada je Božji narod” (2 Pt 2,9–10). Taj mesijanski narod ima za vođu Krista (Rim 4,25). „Krist Gospodin, Veliki Svećenik, uzet između ljudi (usp. Heb 5,1–5), učinio je od novoga naroda kraljevstvo i svećenike za Boga, Oca svoga” (Otk 1,6; usp. 5,9–10). Jer se kršteni po preporodu i pomazanju Duha Svetoga posvećuju da budu duhovni dom i sveto svećenstvo, da svim djelima kršćanina prinose duhovne žrtve, i da navješćuju

¹³ *Zakonik kanonskog prava*, kan. 515,1.

čudesa Onoga koji ih je iz tmina pozvao u divno svoje svjetlo (usp. 1 Pt 2,4–10). I zato neka svi Kristovi učenici, ustrajući u molitvi i hvaleći Boga (usp. Dj 2,42–47), prikazujući sebe kao živu, svetu, Bogu ugodnu žrtvu (usp. Rim 12,1), neka po svoj zemlji svjedoče o Kristu i opravdavaju svoju nadu i vječni život pred onima koji to traže (usp. 1 Pt 3,15) (LG 9,10). A ista konstitucija u br. 34, govoreći o svećeničkoj službi laika kaže: „Budući da je vrhovni i vječni Svećenik Isus Krist htio i po laicima nastaviti svoje svjedočanstvo i svoju službu, oživljuje ih svojim Duhom i neprestano potiče na svako dobro i savršeno djelo. Onima, naime, koje tijesno spaja sa svojim životom i svojom misijom daje također dio svoje svećeničke službe da obavljaju duhovno bogoslužje, da se slavi Bog i da se ljudi spasavaju. Zato su laici, budući da su posvećeni Kristu i pomazani od Duha Svetoga, divno pozvani i poučeni, da se u njima proizvedu sve obilniji plodovi Duha. Jer, sva njihova djela, molitve i apostolski pothvati, bračni i obiteljski život, svagdanji rad, odmor duha i tijela, ako se obavljaju u Duhu, dapače i tegobe života, ako se strpljivo podnose, postaju duhovne žrtve ugodne Bogu po Isusu Kristu (usp. 1 Pt 2,5), koje se u služenju Euharistije pobožno prinose Ocu s prinosom Gospodinova Tijela. Tako i laici, sveto radeći posvuda kao klanjaoci, posvećuju Bogu sam svijet” (LG 34).

Nauka o općem svećeništvu krštenih vjernika jasno je posvjedočena u samom Novom zavjetu. Ona je, međutim, u katoličkoj zajednici bila prešućivana zbog toga što iz nje izvire dostojanstvo (jednakost) i suodgovornost laika u Crkvi, kao i zbog toga što su protestanti preneli opće svećeništvo vjernika te su zanijekali i potrebu ministerijalnog svećeništva. Belgijski biskup E.J. de Smedt u tom smislu piše: „Unutar Katoličke Crkve taj dio konstitucije (koji govori o općem svećeništvu krštenih vjernika), pridonijet će u velikoj mjeri uspostavljanju užih veza između klera i laika te produbljanju svijesti o ulozi laika u Crkvi. Ta posljednja točka osobito zahtijeva solidnu i preglednu nauku jer se to predugo zanemarivalo.”¹⁴

Evo što o dostojanstvu laika kaže ista konstitucija (LG) samo malo dalje u broju 32: „Jedan je dakle izabrani Božji narod: jedan Gospo-

din, jedna vjera, jedno krštenje (Ef 4,5). Zajedničko je *dostojanstvo* udova po njihovu preporodu u Kristu, zajednička je milost djece, zajednički poziv na savršenost, jedno spasenje, jedna nada i nerazdijeljena ljubav... Premda se neki po Kristovoj volji postavljaju kao učitelji i djelitelji tajni i pastiri za druge, ipak postoji među svima prava jednakost s obzirom na dostojanstvo i na djelovanje zajedničko svima vjernicima u izgradnji Kristova Tijela” (LG 32). I novi Zakonik Crkve u br. 208 utvrđuje jednakost dostojanstva i djelovanja prema vlastitom zvanju i službi u Crkvi. Laičko zvanje i laičko djelovanje mora se u tom smislu promatrati kao crkveno djelovanje. Naime, lako je shvatiti da su svi kršćani jednakog dostojanstva, ali je nešto teže razumjeti da je i njihovo djelovanje jednakog dostojanstva, što je osobito važno imati u vidu kad se govori o zvanjima. U tom se govoru još uvijek, tzv. duhovna zvanja izdvajaju kao po sebi nešto bolje, „svetije”, dok bi, zapravo, trebalo kroz Evanđelje vrednovati i ostalo djelovanje kao svjedočenje za Krista, kako je već gore spomenuto. Bolje je, naime, ono što sadrži potpunije svjedočenje za Krista. Pitamo se sad, postoje li kakve razlike i kakve – između svećenika i laika? Razlike su jedino u službama, ali ne daju nikakvo novo dostojanstvo. Koncil zato crkvene službe ne izražava više kroz sliku vlasti nego kroz sliku služenja. Stoga, biskupi i svećenici nemaju neko veće dostojanstvo koje bi proizlazilo iz sakramenta reda nego kršćanski laici, ali imaju različita „prava i dužnosti”.¹⁵ To znači da su pastiri i laici jednaki, u tom smislu što svima pripada dužnost da rade, prema svojoj službi i svojoj karizmi za izgrađivanje Crkve. Nemaju samo pastiri (svećenici i biskupi) dužnosti i sposobnosti da rade na izgrađivanju Crkve, a laici bi bili samo pasivni primaoci njihova djelovanja.¹⁶ Potrebna je, dakle, nova svijest crkvenosti u kojoj bi bili uklju-

¹⁴ *Komentari dokumenata II. vatikanskog sabora*, br. 3, str. 221–222, FTI, Zagreb, 1977.

¹⁵ Ernesto Cappellini, *La normativa del nuovo Codice*, Queriniana 1983, str. 69. u: „Vjesnik Đakovačke biskupije”, br. 10/85.

¹⁶ T. ŠAGI-BUNIĆ, *Ali drugogputa nema*, str. 123

čeni laici kao i tzv. duhovne osobe. I laik je crkvena osoba kao i klerik (Novi zakonik Crkve u tom vidu laicima utvrđuje i ona crkvena prava, koja su nekad bila samo klerička, kao npr. crkveni sudovi, kan. 1421,3.).

Kako doći do te i takve crkvene svijesti?

III. „RADOSNO NAVIJEŠTANJE EVANĐELJA“ O LAICIMA

Naši su biskupi izdali Smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze pod naslovom: „Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjери“ iz kojih ću pokušati odgovoriti na to pitanje, a time i na temu zadanu naslovom. Taj dokument najprije sondira situaciju kod mladih (br. 12, str. 29–33), u obitelji (br. 10, str. 23–27) i kod odraslih (br. 13, str. 33–38), govoreći svuda o pozitivnim i negativnim utjecajima da bi onda pokušao odmjeriti realne zadatke i mogućnosti.¹⁷ Ima na umu i posebno samoupravnog socijalističkog i marksistički utemeljenog i usmjerenog uređenja našeg društva (br. 9, str. 21–23), i našu Crkvu u suvremenom društvu (br. 14, str. 39–41). Spominje i zadatke koji se posebno postavljaju pred našu Crkvu s obzirom na njeno evangelizacijsko poslanje u prilikama u kojima živi i djeluje (br. 15, str. 41–44). Evo nekoliko natuknica: „Smatramo, stoga, veoma važnim i prijeko potrebnim da ne samo Crkva kao službena institucija nego i vjernici kao njezini članovi i kao građani ovoga društva – upravo iz evandeoskih motiva – uočavaju, poštivaju i prihvaćaju sve pozitivne vrijednosti društvenog uređenja u nas te da zauzeto sudjeluju u njihovom praktičnom ostvarivanju... Zadatak je naše Crkve isto tako naglašavanje čovjekove otvorenosti prema transcendentnosti, prema Apsolutnome, prema Bogu koji se objavio i Isusu Kristu... Ona se, stoga, na razini svoga hijerarhijskog vodstva i preko vjernika, kao članova Crkve i kao građana ovoga društva, ne može pomiriti s pojavom nametanja ateističkog pogleda na svijet i osjetljivog ograničavanja u ostvarivanju pune vjerske slobode u našem društvu (usp. br. 9) Oslobođena svih političkih pretenzija i traženja bilo kakvih privilegija, naša se Crkva mora hrabro zalagati za punu slobodu naviještanja i življenja čovjeko-

ve duhovno-religiozne dimenzije.”¹⁸

S obzirom na pomoć koju bi odraslima morala pružiti kršćanska zajednica, naši biskupi uviđaju teškoće, ali i naziru rješenja. „Moramo priznati – kažu u br. 13 na str. 35. ovog dokumenta – da još uvijek postoje velike teškoće koje često jednako osjećaju i voditelji kršćanskih zajednica i njezini odrasli članovi; te se teškoće odnose i na ciljeve i na sadržaje i na problem govora i na cjelokupan način rada u katehizaciji odraslih; u tom se pogledu možda najveće teškoće osjećaju u pristupu našoj stručnoj inteligenciji, kojoj je često u velikoj mjeri stran i način govora i način pristupanja mnogim općeljudskim i vjerničkim pitanjima s kakvima se susreću u katehezi odraslih, u liturgijskim slavljenjima i u ostalim oblicima života i djelovanja u našim kršćanskim zajednicama; u tom se pogledu posebne teškoće osjećaju u pristupu našem radničkom svijetu. (...)

S obzirom na angažman naših odraslih vjernika-laika u okviru kršćanske zajednice, u našoj se Crkvi osjećaju veliki nedostaci: mnogi se laici ne osjećaju ni dovoljno potaknutima ni dovoljno formiranima za zauzetije sudjelovanje u životu kršćanske zajednice, a voditelji se tih zajednica najčešće osjećaju nedovoljno sposobnima da, u našim prilikama, pronađu adekvatne oblike angažiranja laika u životu kršćanske zajednice.”¹⁹

„Usprkos izvjesnim teškoćama s obzirom na apostolat laika u našoj Crkvi, potičemo vjerne laike i voditelje kršćanskih zajednica da nastoje pronalaziti prikladne i djelotvorne načine za još stvarniji njihov angažman na području religioznog odgoja i kateheze.

Mnogi bi laici, na primjer, svojim stručnim, općeljudskim i vjerničkim kvalitetama mogli u velikoj mjeri pridonijeti boljem religioznom odgoju i katehetskom radu u našim župnim zajednicama. Neki koji se odlikuju dostatnom općom, pedagoškom i vjerničkom kulturom mogu postati, povremeno ili trajno, suradnici vodi-

¹⁷ *Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjери*, KS, 1983.

¹⁸ Usp. *Poruka javnosti BKJ*, br. 4, 6, 8; usp. također: *Izjava Sabora BKJ*, Zagreb, 1981.

¹⁹ RNE, str. 35.

telja zajednice. Takvima, a posebno onima koji glavninu svog vremena žele posvetiti odgoju u vjeri, treba omogućiti odgovarajuću teološku formaciju.”²⁰

„Sažimajući ono što smo već rekli, ovdje navodimo neke oblike trajne kršćanske formacije odraslih i neke prigode za njezino ostvarivanje: redoviti susreti za kršćansku formaciju odraslih u obliku predavanja, konferencija, tribina te u obliku skupnoga rada; kateheza roditelja, kumova i ostalih članova zajednice prigodom pripreme djece i mladih za slavljenje i primanje sakramenata kršćanske inicijacije; evangelizacijska obnova u obliku misija, kršćanska inicijacija u obliku katekumenata; duhovno-molitvena i druga vjernička okupljanja mladih i odraslih u obliku kraćih, jednodnevnih i višednevnih susreta, susreti obitelji u obliku „vikenda” i u drugim oblicima i sl.”²¹

Na kraju, naši biskupi spominju evangelizacijsku ulogu duhovno-molitvenih i drugih manjih kršćanskih zajednica. „U nas su duhovno-molitvene i slične kršćanske zajednice, kao i u Crkvi po cijelome svijetu, vrlo važna mjesta i nosioci naviještanja Evanđelja i dubljeg odgoja u vjeri. O takvim zajednicama posebno govore papa Pavao VI (EN 58) i papa Ivan Pavao II (CT 47 i 70), u svojim pobudnim pismima o evangelizaciji i obnovi u naše vrijeme a također i II. vatikanski koncil u dekretu o apostolatu laika (AA 10, 17, 32).

4. ZAKLJUČAK

Na kraju ovog razmišljanja slobodan sam iznijeti jedno svoje svjedočenje. Više od deset godina radim u pokretu zvan Mali tečaj – Kursiljo. I vidio sam nešto što ne može učiniti jedan svećenik, može ekipa svećenika i laika; ono što se ne može postići racionalnim dokazivanjem, može se postići doživljajem, a taj se dublje pamti nego nešto što se samo razumom usvoji; ono što se ne može postići pojedinačnim radom, može se radom u grupi. A baš na tim temeljima radi i Mali tečaj. Više o njemu možete saznati iz brošure „Mali tečaj – Kursiljo”, Zagreb 1984. Tajništvo Malog tečaja, Kaptol 31, Zagreb.

U zagrebačkoj nadbiskupiji održano je više od 50 takvih tečajeva, a nekoliko i u drugim biskupijama. Kad razmišljam o svemu što danas muči naše biskupe, biskupe Evrope i cijelu Crkvu, s obzirom na pitanje laika u njoj, vidim da ovo sredstvo, kako god se zvao Mali tečaj, može mnogo pomoći da laici zažive svoju vjeru svjedočeći je radosno i odvažno.

²⁰ *Isto*, br. 68, str. 120.

²¹ *Isto*, br. 60, str. 106.